

Article History

Received / Geliş
20.06.2017

Accepted / Kabul
04.07.2017

Available Online / Yayınlanma
15.08.2017

CONVERSION REQUIREMENT IN URBAN SPACE DESIGN SYSTEM AND A SUSTAINABLE MODEL PROPOSAL

**KENTSEL MEKAN TASARIMI SİSTEMİNDEKİ DÖNÜŞÜM GEREKLİLİĞİ
VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR MODEL ÖNERİSİ**

Saye Nihan ÇABUK¹
Ayşecan AKŞİT²
Verda Canbey ÖZGÜLER³
Taki Can METİN⁴
Halil Cem SAYIN⁵
Alper ÇABUK⁶

Abstract

It is imperative that a holistic model of development, regional development, rural development and sustainability is at the intersection of issues for refugees, who are particularly important topics of the day, especially for the disadvantaged groups who can not integrate with society. In this study; As a transformation and development movement in which sustainable development is directly related to people and the environment, a model proposal will be put forward that will include physical items as well as social, economic and ecological items and will provide social and economic life participation of disadvantaged groups of different disadvantages in society, . In this context, in this study;

- Conversion necessity will be revealed in urban space design and planning.
- Strengths and weaknesses of application examples will be revealed.
- Basic requirements will be laid down in the social needs and economic development programs.
- Different models will be developed for different policy objectives (commercial model, cooperative model, etc., building structure, size, energy requirement).

Keywords: Village-City Model, Rural Development, Eco-Architecture, Social Policy

Özet

Toplumla bütünleşemeyen ve dezavantajlı gruplar için özellikle son günlerde gündemin önemli başlıklarından olan mülteciler için kalkınma, bölgesel kalkınma, kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik konularının kesişim noktasında yer aldığı bütünsel bir modelin ortaya konulması bir zorunluluktur. Bu çalışmada; sürdürülebilir kalkınmanın insan ve çevre ile doğrudan ilişkili olduğu bir dönüşüm ve kalkınma hareketi olarak, fiziksel öğelerin yanı sıra sosyal, ekonomik ve ekolojik öğeleri de barındıran ve mülteciler başta olmak üzere toplumda farklı dezavantajlı grupların da toplumsal ve ekonomik hayata katılmalarını sağlayacak bir model önerisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda bu çalışmada;

- Kentsel mekan tasarım ve planlamasında dönüşüm gerekliliği ortaya konacaktır.
- Uygulama örneklerinin güçlü ve zayıf yönleri ortaya konulacaktır.
- Temel ihtiyaçlar, sosyal ihtiyaçlar ve ekonomik gelişme programlarında yapılması gereken düzenlemelerle ilgili temel kriterler ortaya konulacaktır.
- Farklı politika hedefleri için farklı modellerin geliştirilmesine çalışılacaktır (ticari model, kooperatif modeli vb., bina yapısı, büyüklüğü, enerji gereksinimi).

Anahtar Kelimeler: Köy-Kent Modeli, Kırsal Kalkınma, Eko-Mimari, Sosyal Politika

¹ Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Yer ve Uzay Bilimleri Enstitüsü, sncabuk@anadolu.edu.tr

² Anadolu Üniversitesi, Yer ve Uzay Bilimleri Enstitüsü, aysecanaksit@gmail.com

³ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, vcanbey@anadolu.edu.tr

⁴ Dr. Kırklareli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, takicanmetin@anadolu.edu.tr

⁵ Dr., Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi İşletme Bölümü Email: hcsayin@anadolu.edu.tr

⁶ Prof. Dr, Anadolu Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, acabuk@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

20. yüzyılın ikinci yarısı, toplu nüfus hareketlerine şahitlik etmiştir. Nitekim son elli yıllık dönemde, 175 milyondan fazla insanın kitlesel olarak göç ettiği bilinmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) küresel göç verilerine göre, dünya üzerinde 232 milyon kişi – yani dünya nüfusunun % 3,2’si – uluslararası göçmenlerden oluşmaktadır (Sayın vd. 2016).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’nin rakamlarına göre, mülteci, sığınmacı ve göçmen olarak evlerinden kaçmak zorunda kalmış kişi sayısı 2015 yılında 60 milyonu geçerek tarihin en yüksek seviyesine çıkarken, dünya genelinde ortalama her gün 4 bin 600 kişi, toplamda yeryüzünde yaşayan her 122 kişiden biri bulunduğu toprakları terk etmek zorunda kalmıştır. Raporda, 2015 yılında 1 milyon kişinin Akdeniz’i geçerek Avrupa’ya ulaştığı, her bin kişiden 209’unun mülteci olduğu Lübnan’ın, nüfusuna oranla en fazla mülteci ağırlayan ülke, Türkiye’nin ise, dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke olduğu, mültecilerin, yaşadıkları bölgeyi terk ettikten sonra, bu bölgeye geri dönme oranının son 30 yılın en düşük seviyesinde olduğu ifade edilmektedir. Raporda mülteci krizine karşı küresel sorumluluğun en fazla Suriye ve Irak gibi savaş ve çatışma ortamı içindeki ülkelere komşu Türkiye, Lübnan gibi devletler tarafından üstlenildiği belirtilmektedir. Suriye’nin yanı sıra, Burundi, Orta Afrika Cumhuriyeti, Güney Sudan, Somali, Afganistan, Kongo ve Irak’taki istikrarsızlık ve çatışmaların, 2015 yılında evlerini terk eden kişi sayısındaki bu artışta etkili olduğu, evlerini terk etmek zorunda kalacakların sayısının 2016’da çok daha yüksek olabileceği uyarısında bulunmaktadır (Sayın vd. 2016). Bu hareketlilik 21.yüzyıl dünyasında kentsel mekan oluşumunu etkileyen planlama ve tasarım yaklaşımlarını da değiştirmemizi gerektirmektedir. Bu çalışmada bu bağlamda kentsel mekan tasarımı sistemindeki dönüşüm gerekliliği ve sürdürülebilir bir model önerisi ortaya konulacaktır.

KENTSEL MEKAN TASARIMI SİSTEMİNDEKİ DÖNÜŞÜM GEREKLİLİĞİ

Kentsel mekanın geleceğini yorumlamak için mekanın tarihsel oluşum sürecini anlamak gereklidir. Tarihsel süreçte kentleşme olgusunun ilk tohumları tarımsal üretime geçişle başlamıştır. Temel geçim yöntemi tarım olan bu yerleşmeler, kırsal alanlar olarak literatürde yer almaktadır. Bu ilkel toplulukların avcılıkla elde edilen ve tarımsal üretimden çıkan artı ürünün paylaşılma ihtiyacıyla ticaret; hem yabani hayvan tehditleri hem iklimsel koşullar hemde farklı toplulukların tehditlerine karşı duyulan güvenlik ihtiyacından dolayı bir araya gelmesi şehir devletlerinin ilk adımlarını oluşturmuştur. Şehir devletleri ise yine benzer sebeplerle daha güçlü olabilmek için bir araya gelmiş ve imparatorluklar oluşmaya başlamıştır. Teknolojik gelişmeler yaşanan politik ve siyasi olaylar imparatorlukların çöküşüne ve Avrupa’da Ortaçağ’ın başlamasına sebep olmuştur. Ortaçağ’da hakim olan feodal yönetim sistemiyle imparatorluk öncesinde yer alan şehir devletleri fiziksel anlamda benzerlik göstermektedir. Bu iki şehir devletini ayırtıran en temel olgu içerisinde barındırdığı dinamiklerdir. Gelişen teknolojiyle birlikte endüstri kavramı kent tanımı içinde yer almaya başlamıştır. Rönesans ve reform hareketleriyle klisenin geri plana düşmesi bilim ve teknolojinin ilerlemesine sebep olmuş ve gelişen endüstri bugün içinde bulunduğumuz kenti tanımlayan yeni bir dönemin başlamasına sebep olan Sanayi Devrimini doğurmuştur. Sanayi devrimi ve fordist üretim beraberinde tektipleşmeyi getirmiştir. Tektip üretim, gelişen teknolojiyle küreselleşme modernizm kavramıyla iç içedir. Modernizm kavramı; Marx tarafından kapitalizmin sonucu olduğunu; Durkheim sanayileşme sürecinin daha çok etkili olduğunu savunmaktadır. Weber ise teknoloji ve rasyonelleşmenin daha etkili olduğunu Giddens ise bu ayrımların kesin olamayacağını modernitenin bütün nitelikleri içeren çok yönlü bir kavram olduğunu savunmaktadır (Giddens, 1990). İçinde bulunduğumuz yerleşmeler; tarihsel süreçte,

teknolojik gelişmelerle zenginleşmiş, karmaşık organizmalar haline gelmiş, küreselleşen dünya, kapitalist sistem, fordist üretim ve tek tipleşme ile modern kent olarak tanımladığımız biçime gelmiştir.

Kent tanımı içinde bulunduğu dönem ve coğrafyaya göre değişmektedir. Tarih boyunca pek çok coğrafyada farklı tanımlara sahip olabilecek kentler kurulmuştur. Kurulan her kent farklı ihtiyaçlar çerçevesinde sorunlara yönelik üretilen çözümlerle farklı dinamikleri içermektedir. Bilimsel gelişmeler ve çevresel etmenler kentsel dinamikleri değiştirmektedir. Kent ve kentsel mekan; teknolojik gelişmelere, iklimsel koşullara, yönetim biçimlerine ve sosyolojik yapıya bağlı olarak değişmektedir. Kentin ve kentsel mekanın evrensel bir tanımını yapmak bu sebeple mümkün değildir. Çünkü kentler ve kentsel mekanlar çevresi ve içindekilerle şekillenen dinamik organizmalardır. Tarihsel süreçte farklı tanımlara sahip olan kent, Sanayi Devrimi sonrasında bugün içinde bulunduğumuz yapıya en yakın halini almıştır. Bu kenti sosyologlar, politikacılar, şehir plancıları farklı yaklaşımlarla tanımlamaya çalışmışlardır. Kent olarak ele aldığımız çevreyi kentsel mekanlar oluşturmaktadır. Aynı kent tanımında olduğu gibi kentsel mekanın da çevresel ve tarihsel olarak tanımı değişmiştir.

Mekan kavramı farklı dönemlerde farklı disiplinlerce tanımı yapılmış bir kavramdır. Mekan antik çağ felsefecilerinden; Aristotese göre tüm yön ve özellikleri içeren yerlerden oluşan dinamik bir alandır (Demirkaya, 1999). Parmenides'e göre, mekân varolmayan bir şey, mutlak bir yokluk; Descartes'e göre ise, madde ile özdeşleşmiştir. Bir mekânın o mekânı işgal eden cisimden ayrılmadığını söyleyerek boş mekânın olmadığını savunmuştur. Leibniz, mekânların mantıksal bir ürün olduğunu ve mekânların salt bağıntılardan meydana gelen bir durumlar dizini olduğunu savunmaktadır (Cevizci, 1997). Hasol'un mimarlık sözlüğündeki tanımına göre ise mekan, "insanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerin sürdürülmesine elverişli olan boşluk, boşun mimari bir mekan yaratmak, geniş anlamdaki doğadan veya peyzaj mekanından insanın kavrayabileceği bir bölümü sınırlamaktır." şeklindedir. Lefebvre'ye göre ise, mekân toplumsal bir üründür ve her üretim biçimi kendi mekânını üretmektedir. Böylece, mekânın üretim sürecinde yaratılan yeni mekânlar aynı zamanda yeni toplumsal ilişkiler oluşturmaktadır. Lefebvre'nin tanımından da hareketle kentsel mekanın bulunduğu çevrece üretildiği ve bulunduğu tarih coğrafya ve çevreye bağlı olarak değiştiğini görmekteyiz. (Lefebvre, 1974)

Sanayi devrimiyle son halini alan kentsel mekan gelişen teknoloji ile evrilmeye devam etmektedir. Gelişen teknolojiyle insan ilişkilerinin daha içe içe olduğu, karmaşıklaştığı, bununla beraber mobilitenin hızlandığı bir dönemin içinde bulunmaktayız. Artan mobilite, dijitalleşen çevreler ve ağlar, önce insan yaşamını sonrasında mekanları ve kentleri değiştirmektedir. Küresel ölçekte meydana gelen bu değişim ve dönüşümler, mekan ve kente yönelik kavramları yeniden sorgulamayı gerektirmektedir. Süregelen çevresel olaylarla mekana farklı anlamlar yüklenmeye başlanmıştır. Aslında fiziksel bir çevre olarak tanımlanan zamanla salt coğrafya olmasının ötesinde sosyolojik anlamları da içermeye başlayan mekan, "yer'i" oluşturmaya başlamıştır. Gelişen teknolojiyle küreselleşen Dünya' da sınırlar kalkmakta ve mekan dediğimiz kavram coğrafyadan bağımsız hale gelmektedir. Tam da bu noktada yer ve mekan kavramlarını tekrar ele almak gerekliliği doğmaktadır. Yer ve mekan kavramları benzer anlamları taşıyor gibi gözükse de tanımlandığı dönem ve çevresel etkilere bağlı olarak içeriği değişmektedir.

Tarihsel gelişimde antik dönemden aydınlanmaya kadar "yer" kavramının; Rönesans sonrasında ise, "mekan" kavramının daha yaygın olduğu görülmektedir. Modernizm sonrasında ise her iki kavramın ayrıştığı görülmektedir. Fordist üretimle tek tipleşme, zamanla mimari ve kentlere ulaşmış; kentler yerel kimliğini yitirerek küreselleşen

sistemlerin içinde fiziksel ayrılaşmayla yerini almıştır. Bu durum mimari ve kentsel çevrede “kimlik kaybı” sorununu doğurarak yerin mekandan ayrışmasını doğurmuştur. Mimari anlamda mekan en geniş tanımıyla kullanıcının ya da gözlemcinin algılayabileceği biçimde sınırlandırılmış uzay parçasıdır. Yani mekan fiziksel bir çevreyi tanımlamaktadır. Tanımlanan bu fiziksel çevre kullanıcı tarafından sahiplenilip yaşanıldığı, kullanıcıların kendinden bir şeyler katarak mekana ait olduğunda “yer” haline gelmektedir. Kısaca sahiplenilen mekanlar yeri oluşturmaktadır.

Yer, belirli bir coğrafyaya özgü örf, adet, ritüel gibi kimliği içinde barındıran mekanlardır. Modernizm sonrasında küreselleşen çevre keskinleşen bu ayrım, üstmodernizmle yavaş yavaş evrilmeye devam etmektedir. İletişim ve bilgi teknolojilerinin inanılmaz bir hızla yenilediği, esnek üretim ya da post-fordizm olarak nitelendirilen üretim sistemine geçildiği, yeni bir zaman-mekan anlayışının doğduğu içinde bulunduğumuz dönemde, mekan dediğimiz kavramın içine fiziksel çevrenin dışında dijital çevrelerde dahil olmaya başladığı görülmektedir. Bireyler yalnızca bir coğrafyada değil dijital bir ağda varolmanın ikamet edebilmenin, kimliğini yansıtır, toplumda yer sahibi olabilmenin becerisinde sahiplenilmiş yer kavramını salt coğrafi mekanın ötesine götürmektedir. Böylece yer, mekandan bağımsızlaşmaya başlar (Auge, 1995). İçerisinde aidiyet duyulan yaşam ile birbirine doğrudan ait olan “yer” dijitalleşen dünya ile salt coğrafi mekanı sahiplenmez. Küreselleşmiş ve sınırların soluklaştığı Dünya’da sahiplenmeyi içeren “yer” kavramı mekanın üstüne çıkmaktadır.

İşte tam da bu noktada alışlagelmiş kentsel mekana yönelik yaklaşımlar yetersiz kalmaktadır. Çünkü bireylerin mekanı sahiplenip yeri oluşturma sürecinde sabit bir coğrafi çevreye ihtiyaç kalmamaktadır. Bireyler kimliklerini, örf ve adetlerini sergileyip, aktarabildikleri yeni dijital çevrelere sahiptirler. Bu nedenle tarih boyunca yaşadıkları mekanı kimlikleriyle dönüştürüp özgün yerel “yerler” haline getiren toplulukların coğrafi sabitliği ortadan kalkmıştır. Göçlerle “yersiz yurtsuz kalmış” olmanın aksine mekanın ötesinde kendilerine bir yer bulabildikleri yeni yaklaşımlar oluşmaya başlamıştır. Bu yeni yaklaşımların fiziksel izdüşümü ise aynı “yerler” kavramında olduğu gibi yerleşmelerin coğrafyadan bağımsızlaşmasıdır.

21.yüzyılın temel sorunlarından birisi giderek artan bölgesel çatışmalar, kuraklık vb sebeplerle tarımsal üretimdeki düşüş, afetler, savaşlar, otoriter rejimler, savaşlar, açlık vb sebeplerle insanların yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmaları ve gittikleri yerden tekrar anavatanlarına dönme miktarının tarihin en düşük seviyesine inmiş olmasıdır. Yani 21. yüzyıl yaşadığı toprakları çeşitli sebeplerle terk etmek zorunda kalmış başka bir tabirle “yer”siz pek çok insana sahne olmaktadır. Sayın vd. (2016) bildirdiğine göre dünya üzerinde 232 milyon kişi – yani dünya nüfusunun % 3,2’si – uluslararası göçmenlerden oluşmaktadır. Başka bir deyişle bugün itibarıyla yeryüzünde yaşayan her otuz kişiden biri doğduğu, geçimini sağladığı anavatanını terk etmek zorunda kalmış göçmenlerden oluşmaktadır. Tarişma konularından bir tanesi bu kişilerin “yer”sizliğinden çok mekansızlığı olmalıdır. Bu dezavantajlı grupların yaşamlarını sürdürmek ya da geçimlerini sağlamak için uygun mekanlara sahip olduklarını söylemek pek de mümkün değildir.

Göç sorunu Ortadoğu’da yaşanan çatışmalar nedeniyle Türkiye açısından içinden çıkılması zor bir mülteci krizine dönmüştür. TESEV Dış Politika Programı ve ORSAM’ın Adana, Osmaniye, Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mersin ve Kahramanmaraş’taki yerel yetkililer, sivil toplum kuruluşları, kanaat önderleri, akademisyenler, sanayi ve ticaret odaları, yerel halk ve Suriyelilerle görüşmelerinden elde edilen bilgi ve gözlemler sonucu yazdıkları rapora göre Türkiye’deki Suriyelilerin önemli bir kısmı ya uzun yıllar sonra dönecek ya da bundan sonraki yaşamlarını Türkiye’de sürdürecektir. Bu gerçekten hareketle yerel halkın tepkisini önlemeyi de

içeren geniş kapsamlı Suriye mülteci politikasının hayata geçirilmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Raporda yer alan önemli bir diğer tespit de Suriyeli sığınmacılar konusunda entegrasyon sürecinin başarılı yönetilmesi durumunda uzun vadede Türkiye'nin toplumsal zenginliği ve çok kültürlü yapısının gelişimine katkı sağlayacağıdır.

ORSAM'ın (2015) hazırladığı rapora göre Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri toplumsal, ekonomik, siyasi/güvenlik ve temel imkanlar olarak bölümlere ayrılarak aşağıda verilmiştir:

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye toplumsal etkileri

- Dil, kültür ve yaşam tarzı farklılıkları toplumsal uyumu güçleştirmektedir.
- Yerel halk arasında çok eşlilik yaygınlaşmakta, buna bağlı olarak boşanma oranları artmaktadır.
- Çocuk işçiler yaygınlaşmaktadır.
- Etnik ve mezhepsel kutuplaşmayı tetikleyebilecek zemin oluşmaktadır.
- Çarpık yapılaşma artmaktadır.
- Demografik yapıda (doğurganlık oranı, nüfus artış oranı) değişim ortaya çıkmaktadır.
- Suriyelilerin yaşam koşullarının zorluğu ve eğitim imkânından faydalanamıyor olması uzun vadede suç oranlarındaki artış dâhil bazı sosyal sorunlara uygun zemin hazırlayabilmektedir.
- Sancılı da olsa Suriyelilerin Türk toplumuna entegrasyon süreci başlamıştır. 35 binin üzerinde Suriyeli Türkiye'de doğmuştur. Suriyelilerle evlilik konusu bir taraftan tepkiye neden olurken diğer taraftan iki toplumun kaynaşmasına vesile olmaktadır. Çok sayıda yatırımcı ve küçük işletmeci sermayelerini, işlerini Türkiye'ye taşımıştır. Suriyelilerin önemli bir bölümünü çocuk ve genç yaşta kişiler oluşturmaktadır. Bu kesim Türkiye'de büyümektedir. Bunların çoğunluğu eğitim almasa da yaşam içinde Türkçeyi öğrenmeye başlamıştır.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye ekonomik etkileri

- Kiralarda artış gözlenmektedir ve kiralık ev bulmak giderek güçleşmektedir.
- Sınır illerinde enflasyon ortaya çıkmıştır.
- Özellikle küçük işletmelerde kaçak işçi çalıştırma yaygınlaşmaktadır. Bu nedenle kaçak Suriyeli çalıştıran ve çalıştırmayan firmalar arasında haksız rekabet ortaya çıkmaktadır.
- Yerel halk iş fırsatlarının ellerinden alındığına inanmaktadır.
- Ancak iş dünyası açısından bakıldığında bu iddianın karşılığının olmadığı görülmektedir. Normal şartlarda işini kaybedecek kişiler de Suriyeliler nedeni ile işsiz kaldığını düşünmektedir. Ayrıca sığınmacılar genelde yerel halkın çalışmayı tercih etmediği alanlarda istihdam edilmektedir. Böylece vasıfsız işgücü gerektiren iş kollarında işgücü açığı kapanmaktadır.
- Suriyelilerin sınır illerinde işgücü açığını kapatması bölgedeki yatırım ortamına olumlu katkı sunmaktadır.
- Ücret düzeyinde önemli düşme gözlenmektedir.

- Suriye'deki ve Türkiye'deki Suriyelilere sağlanan insani yardım malzemelerinin ve hizmetlerin yerel firmalardan temin edilmesi, özellikle gıda ve tekstil firmaları için bir fırsat oluşturmaktadır.
- Başta Halep'ten olmak üzere tüccar ve yatırımcı Suriyeliler de Türkiye'ye gelmektedir. Deniz ve limanların varlığı bu Suriyeliler için Mersin'i bir cazibe merkezi haline getirmektedir. Bu konuda öne çıkan diğer bir il de Gaziantep'tir. Gaziantep ticaret odasına kayıtlı Suriyeli firma sayısı iç savaş öncesinde 60 civarında iken 2014 Ekim itibarıyla 209'a yükselmiştir.
- Suriyeli sermayenin Türkiye'ye kanalizasyonu ile ilgili büyük fırsatların kaçtığı ileri sürülmektedir.
- Ortadoğu ülkeleri ile ticaret ve yatırım ilişkisi olan o pazarları iyi bilen Suriyeli tüccar ve yatırımcılar bu ülkeler ile olan ticaret ve yatırım ilişkisine katkı sunmaktadır.
- Suriyeliler küçük işletmeler (fırın, ayakkabı üretimi vb.) yoluyla üretim ve ticarete katkı sağlamaktadır. Ancak bu işletmelerin tamamına yakınının kaçak olması dolayısıyla vergi vb. yasal yükümlülükleri yerine getirmemeleri haksız rekabete neden olmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye siyasi-güvenlik açısından etkileri

- Yerel halk arasında Suriyelilerin asayişini bozduğu yönünde bir söylem oluşmuş durumdadır. Ancak bunun karşılığının olmadığı görülmektedir. Sığınmacıların karıştığı adli olayların oranı son derece düşüktür ve çoğunda davacı pozisyonundadırlar.
- En ciddi güvenlik riski yerel halk arasında var olan tepkinin bir provokasyon sonucu şiddet içeren kitlesel tepkiye dönüşmesi ihtimalidir.
- Sınıra yakın yerleşim alanlarında yaşayan yerel nüfusun en büyük kaygılarından biri kendilerini terör saldırılarına açık hissetmeleridir.
- Suriyelilerin kenar mahallelerde bir arada yaşamlarını sürdürmesi uyum sürecini zorlaştırmaktadır ve uzun vadede güvenlik sorunlarının doğmasına neden olabilecek bir zemin hazırlamaktadır.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de temel hizmetler üzerinde yarattığı etkiler

- Sınır illerindeki devlet hastaneleri toplam hizmetin % 30 ile % 40'ı arasında bir oranda Suriyelilere hizmet vermektedir. Bu nedenle sınır illerindeki devlet hastanelerinde kapasite sorunu yaşanmaktadır.
- Belediye hizmetleri (çöp toplama, şehir temizliği, toplu taşıma, su temini ve dağıtımı, zabıta, inşaatların kontrolü vb.) mevcut nüfus sayısına göre tasarlandığı için, göçmenler nedeniyle yaşanan nüfus artışı karşısında yetersiz kalmaktadır.
- Belediyeler nüfus oranına göre bütçeden pay almaktadır. Buna karşılık Suriyeli sığınmacı ağırlayan şehirlerin gerçek nüfusu kritik seviyede artmıştır. Bu nedenle belediyeler yetersiz bütçelerle faaliyet sürdürmek zorunda kalmaktadırlar.

Yukarıdaki etkilerden yola çıkarak ORSAM (2015) raporunda yer alan sonuç ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Kısa süreli ve geçici gibi bir durum olarak görülen göç, gün geçtikçe kalıcı bir hal almaktadır. Bu durum göç eden ve göçü kabul eden insanların psikolojilerini ve tepkilerini etkilemektedir.

- Suriyeliler ya Türkiye’de uzun süre kalacak ya da önemli bir kısmı yaşamlarını Türkiye’de sürdürecektir. Bu durumun olumsuz etkilerini azaltacak, olumlu etkilerini daha fazla hayata geçirecek önlemler üzerinde durulmalıdır.
- Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak yerel halkın tepkisini önlemeyi de içeren geniş kapsamlı mülteci politikası mutlaka hayata geçirilmelidir.
- Konu bir sosyal uyum sorunu olarak ele alınmalı ve çalışma hayatı, eğitim, barınma, sağlık, belediye hizmetleri, toplumun alıştırılması gibi alanları düzenleyecek bütüncül bir politika uygulanmalıdır.
- Entegrasyon süreci başarılı yönetilmesi durumunda uzun vadede toplumsal zenginliğe, çok kültürlü yapının gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca komşu ülke hakları arasında toplumsal bağ güçlenerek uzun vadede daha fazla siyasi ve ekonomik işbirliği imkânlarına zemin hazırlanacaktır.
- Bu çerçevede; Suriyelilerin tamamının kayıt altına alınması, sağlık ve eğitimde ek kapasite inşası, çalışma izni düzenlemesi, yerel otoritelere inisiyatif verilmesi, yerel merkez arasında koordinasyon sağlanması, belediye hizmetleri için ek kapasite inşası ve bütçe verilmesi, sınır illerinde Suriyeli kanaat önderleri grupları oluşturulması, Arapça broşür ve internet sayfaları hazırlanması, sınır illerinde yeni imar alanları açılması, uluslararası yardımın artırılması, sınır kontrollerinin artırılması, Suriyelilere yönelik sosyal alanların inşa edilmesi, Türk kamuoyunun Suriyelilere alıştırılmasına dönük programlar geliştirilmesi, Suriyeli algısının düzeltilmesi, sınır illeri üzerindeki yükün dağıtılması, Suriyeli nitelikli insan gücünün Türkiye’de kalışının teşvik edilmesi, Suriyeli sığınmacılar meselesinin siyasi tartışmalardan bağımsız şekilde ele alınması, Suriyelilerin demografik yapısındaki değişim ve olası göç hareketleri hakkında veri tabanı oluşturulması, dilenciliğin önlenmesi, olası asayiş sorunlarına etkin çözüm geliştirilmesi, Suriyelilere yönelik kapasite inşası projelerinin hayata geçirilmesi gibi öneriler ilgili makamlarca ele alınmalıdır.

Bu sorunların çözümü bağlamında çalışmanın bundan sonraki bölümünde ülkemizdeki ve dünyadaki örnekler irdelenecek ve bu örneklerle bağı küçük bir model önerisi ortaya konmaya çalışılacaktır.

UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE MODEL ÖNERİLERİ

Yukarıda bahsi geçen sorunların çözümünde planlama ve tasarım yaklaşımı bağlamında değerlendirildiğinde ekolojik planlama ve tasarım umut vaaden bir yaklaşım olarak düşünülmektedir. İnsanoğlunun değişen yaşam şekilleri ve koşulları, enerji ve kaynakların tükenmesine, çevre kirliliğine ve ekolojik dengenin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Aslında bu tüketim alışkanlıkları yukarıda bahsi geçen insanların yaşam alanlarını terk etmesine neden olan sorunlarla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili sorunlardır. Bugün itibarıyla bakıldığında küresel iklim değişiklikleri yol açan sera gazı emisyonlarından önemli ölçüde mevcut yapı stoğu sorumludur ve enerji kullanımının yaklaşık yarısı mevcut yapı stoğu kaynağıdır. Dolayısıyla yaşam yerlerimiz ve yaşam alışkanlıklarımız her geçen gün yaşam alanlarımızı biraz daha fazla tehdit etmeye başlamıştır. Bu nedenle geleneksel ve fazla tüketime dayalı yaşam pratiklerinden daha az kirliliğe ve enerji tüketimine olanak sağlayan gelişim şekline geçilmelidir. Bu hem bizim dünya üzerindeki olumsuz ayak izimizi azaltacak, hem de sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için bir dayanak teşkil edecektir.

Bu bağlamda bu bölümde öncelikle modele dayanak teşkil edecek ekolojik planlama ve tasarım yaklaşımlarıyla ilgili alan yazınına yer verilecek ardından hem ekolojik

tasarım, planlama, yaşamı hem de kırsal, yerel ve sürdürülebilir kalkınmayı esas alan ülkemizdeki ve dünyadaki örnekler irdelenecektir.

Ekolojik Planlama Ve Tasarım

Lan (2011), "Create a Harmonious Environment Together of Ecological Architecture Design Method" adlı çalışmasında Ekolojik Mimarlık kavramının bu geçişi sağlayabileceğini ve günümüz dünyasının ihtiyacı olan önemli bir yönelim olduğunu belirtmiştir. Ekolojik ve sürdürülebilir tasarımların pratikte kullanılması fikri, ekolojik mimarlığı doğurmuştur. Ekolojik mimarlık; minimum çevresel etkiyle, doğal kaynaklardan yüksek verimlilikle yararlanılmasını, sağlıklı, kullanılabilir ve düzenli yaşam alanları ile insan ihtiyaçlarının karşılanmasını ve böylelikle doğa, toplum ve ekonomiyi içine alan kompleks bir mimarlık anlayışının geliştirilmesini ifade etmektedir.

Steele (2005), "Ecological Architecture" adlı kitabında sürdürülebilirliğin kaynak eşitliği, gömülü enerji, küresel toplum, ekonomi, yenilenebilirlik, geleneksel bilinç, kurumsal değişim ve teknoloji olmak üzere sekiz farklı konuyu içinde barındırdığını belirtmiştir. Schwarz vd. (1993), "Greenways: A Guide to Planning, Design, and Development" adlı kitapta ekolojik tasarım ve planlamanın kriterlerine değinmişlerdir. Guy ve Farmer (2001), "Reinterpreting Sustainable Architecture: The Place of Technology" adlı çalışmalarında ekolojik tasarım için teknik, ekolojik, estetik, kültürel, tıbbi ve sosyal olmak üzere altı alternatif yaklaşım geliştirmiş ve bu yaklaşımların gerek eğitim ve araştırma, gerekse uygulama alanlarında dikkate alınmasını önermişlerdir. Todd vd. (2003) ise "Ecological Design Applied" adlı çalışmalarında ekolojik tasarımın kaynak yönetimi için teknoloji ve inovasyon çözümleriyle beraber uygulandığını belirtmişlerdir. Çalışmada kanalizasyon iyileştirmesi, su kirliliğinin önlenmesi, yüksek dayanımlı endüstriyel atıkların yönetimi, ekolojik sistemlerin mimariyle entegrasyonu ve tarım amaçlı eko park olmak üzere beş ekolojik tasarım örnek çalışması konu alınmıştır. Calkins (2005), "Strategy Use and Challenges of Ecological Design in Landscape Architecture" adlı makalesinde ekolojik tasarımı; kirliliğin ve kaynak kullanımının azaltılması, yerel ve küresel çevreye minimum etkiyle ekolojik koruma ve restorasyon çalışmalarının yapılması şeklinde tanımlamaktadır. Çalışmada ekolojik planlama, alan kullanımı ve doğal kaynak yönetiminden ziyade peyzaja yönelik ekolojik tasarım ve uygulamalar konu alınmıştır.

Kim ve Rigdon (1998), "Sustainable Architecture Module: Introduction to Sustainable Design" adlı çalışmalarında yapı malzemeleri, enerji ve diğer kaynaklar gibi mimari ihtiyaçların ekonomik statüyle paralel olarak arttığını; bu durumun mimarının inorganik elementler, yaşayan organizmalar ve insandan meydana gelen küresel ekosistem üzerindeki etkilerini de artırdığını belirtmişlerdir. Sürdürebilir tasarımın amacının bu üç bileşenin bir arada var oluşunu sağlayacak çözümler bulmak olduğunu da vurgulamışlardır.

Sürdürülebilir prensiplerle tasarlanan düşük karbon mimarisi ekonomik, sosyal, çevresel ve mimari açıdan sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak önemli bir etkidir. Li (2011), "Sustainable Design for Low Carbon Architecture" adlı çalışmasında sürdürülebilir mimarlığın, yalnızca karbon emisyonunu düşürmeye odaklı olmaması; ekolojik ve çevresel hedeflerin yanı sıra ekonomik, kültürel ve sosyal meseleleri de kapsayan bütüncül bir noktadan değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Nicol ve Roaf (2007) ise "Adaptive Thermal Comfort and Passive Architecture" başlıklı çalışmalarında ekonomik ve politik konulara da temas eden sürdürülebilir mimarlığın; verimliliği artırarak binaların çevreye negatif etkisini ve kullanılan malzeme, enerji ve gelişim alanını en aza indirmenin yollarını aradığını belirtmişlerdir.

Makhzoumi (2000), "Landscape Ecology as a Foundation for Landscape Architecture: Application in Malta" adlı makalesinde ekolojinin başlangıcından itibaren doğal süreçlerin, çevresel kaynakların yönetiminin ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasını amaçladığını vurgulamıştır. Gallo (2000), sürdürülebilir tasarımı İtalyan yapı sektöründeki enerji tüketimi üzerinden değerlendirdiği "Architecture for Sustainable Development" adlı çalışmasında yapı sektörünün İtalya'daki toplam enerji sarfiyatının üçte birinden ve karbon emisyonunun yaklaşık %40'undan sorumlu olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca enerji etkin binalar inşa etmenin yalnızca ekonominin ve halk sağlığına olumsuz etkilerin azaltılmasıyla değil aynı zamanda enerji sarfiyatının ve karbon emisyonunun azaltılmasıyla mümkün olacağını belirtmiştir.

Anker (2005), "The Closed World of Ecological Architecture" başlıklı makalesinde ekosistemle uyum içindeki tasarım ve yaşam anlayışının ekolojik tasarımcılar için uzay teknolojisi, analitik araçlar ve yeni yaşam yolları sorusunu gündeme getirdiğinden söz etmiştir. Ekolojik mimarlığın hedefinin yalnızca dünya üzerindeki yaşamı geliştirmek olmadığını, aynı zamanda endüstriyel yaşam tarzından bir kaçışı simgelediğini ve birçok ekolojik mimarın endüstri toplumunun sona erdiğini düşündüğünü belirtmiştir. Sassi (2006), "Strategies for Sustainable Architecture" adlı kitabında sürdürülebilirlik prensiplerinin çevresel bozunma, birey eşitliğinin ve kaliteli yaşam koşullarının olmamasına dikkat çekmeyi amaçladığını belirtmiştir.

Guy ve Moore (2007), "Sustainable Architecture and The Pluralist Imagination" adlı makalelerinde yaklaşık otuz yıldır tartışılan sürdürülebilir mimari kavramını daha geniş perspektiften değerlendirebilmek için kavramın alternatif teorik çerçevesini yeniden oluşturmak gerektiğini savunmuşlardır. Bunun için sürdürülebilir mimarinin beşeri ve sosyal bilimlere açılarak daha çoklu disiplinli bir yapıya kavuşması gerektiğini vurgulamışlardır. Moore ve Karvonen (2008), sürdürülebilir mimarinin enerji verimliliği ve mimari üretimin eleştirisini içermeksizin binaların ekonomik performansını iyileştiren iklim değişimi stratejilerinin gölgesinde kaldığını vurgulamışlardır. Çalışmalarında Guy ve Farmer (2001) tarafından belirtilen ve sürdürülebilirlik kavramının temellerini oluşturan teknik, ekolojik, estetik, kültürel, tıbbi ve sosyal öğelerin genişletilmesini amaçlamışlardır.

Owen ve Dovey (2008), "Fields of Sustainable Architecture" adlı çalışmalarında sürdürülebilirlik ve mimarlığın sanat ve bilim gibi farklı temeller üzerinde inşa edildiklerini, sürdürülebilir mimarinin bu iki alanla etkileşim halinde olduğunu dile getirmiştir. Marchwiński ve Jung (2009), "Architectural Concept of Sustainable Building in Warsaw" adlı çalışmalarında sürdürülebilirlik fikrinin çağdaş mimarinin en önemli bileşenlerinden biri olduğunu savunmuşlardır. Sürdürülebilir bir mimarinin yaratılmasındaki problemin bazen yalnızca "düşük enerji" ölçütüne indirildiğini, ancak enerjiyle alakalı ölçütlerin yanı sıra çevresel hedefler, estetik, fonksiyon, iç ortam koşulları ve insan psikolojisini etkileyen diğer koşulların da göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışmalarında sürdürülebilir bir mimarinin stratejilerini konumsal çözümler, dikkatli seçilmiş ve tasarlanmış yapı malzemeleri, tesisat ve teknik cihazlar olmak üzere üç kategoride toplamışlardır.

Guy (2011), "Designing Fluid Futures: Hybrid Transitions to Sustainable Architectures" adlı çalışmasında sürdürülebilir tasarım stratejilerinin yalnızca teknolojik performansı sağlamak ya da çevresel estetiği yansıtmaktan öte çevre ile toplum arasındaki ilişkiyi göz önünde bulunduran belli bakış açılarını, süreçleri ve pratikleri kapsaması gerektiğini vurgulamıştır. Mohamed ve Darus (2011), "Planning Design for Affordable Housing and Green Architecture" adlı çalışmalarında ekolojik mimarinin sağlığa ve çevreye öncelik verdiği ve servis ömrü boyunca binaların performansını koruduğunu belirtmiştir. Ayrıca birçok ekolojik mimari ürününün, diğerlerinden daha uzun servis ömrüne sahip olmaları yönüyle ayırt edilebilir

olduklarını ekolojik mimarinin yeni tasarımları geleneksel yapılara oranla çok az ya da sıfır ek maliyete neden olduğunu vurgulamışlardır. Eiraji ve Namdar (2011) ise “Sustainable Systems in Iranian Traditional Architecture” adlı makalelerinde İran’ın iklim açısından farklı dört bölgesi için farklı sürdürülebilir sistemler önermişlerdir.

Binaların, yaşayan bir çevrenin önemli bir parçası olduğunun anlaşılması, 21. yüzyılda ekolojik mimari araştırmalarının önemli bir tasarım konusu olmasına neden olmuştur. Huseynov (2011), “Planning of Sustainable Cities in View of Green Architecture” adlı çalışmasında ekolojik mimarlığın modern kentlerin sürdürülebilirliğini simgelediğini belirtmiş ve Bakü kentini çalışma bölgesi olarak belirleyerek kentin çevresel koşullarını iyileştirmek için uygulanan sürdürülebilir kalkınma stratejilerini ele almıştır. Shi ve Chew (2012), “A Review on Sustainable Design of Renewable Energy Systems” başlıklı makalelerinde sürdürülebilir tasarım ve inşanın, yapı sektöründe önemli bir ivme kazandığını vurgulamışlardır. Solar, yer üstü kaynağı ve gün ışığı sistemlerinin sürdürülebilir yapılarda geleneksel enerji kullanımını düşürmedeki performanslarını değerlendirmişlerdir.

21. yüzyılın başlarında ekolojik mimari, yönünü ekolojik şehirleşme çatısındaki daha kompleks bir yola doğru çevirmiştir. Geleneksel yaklaşıma nazaran ekolojik mimari teorisi ve pratikleri daha multidisipliner bir vizyona sahiptir. 1993’te çevreyi koruyarak tüm insanlar için yüksek standartlı hayat sunan yapılar, muhitler ve alanlar yaratan bir mimarlar topluluğu tarafından Yeni Şehirleşme Kongresi gerçekleştirilmiştir (Holmes ve Hudson, 2000). Bölgelerin, muhitlerin ve yapıların yeniden tasarımı sayesinde yeni şehir tasarımcıları kentsel yayılma, toplulukların rekreasyonu ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesini sağlayabilmektedir (Ellis, 2002).

Ekolojik planlama, yenilikçi tasarım ve şehirleşme uygulamalarının temelinde yer almaktadır (Huseynov, 2011). Waldheim (2006) “The Landscape Urbanism Reader” isimli kitabında sürdürülebilir planlamanın performans ve araştırma odaklı, lojistik ve ağ tabanlı tasarım ve kentsel uygulamalar için yeni bir kavram olduğunu vurgulamıştır. Peyzajın toplumsal planlama araçları içinde düşünülmesinin eksikliğine rağmen peyzaj görselleri ve konseptlerinin yaygın şekilde kullanılmasına yönelik bir eğilim mevcuttur (To Be Found: The Urban Landscape). Son yıllarda bir planlama konsepti olarak peyzaj şehirciliği uluslararası bir konu haline gelmiştir (Waldheim 2004, Lindholm, 2008). Atıl vd. (2005), “Sürdürülebilir Kentler ve Peyzaj Mimarlığı” adlı makalelerinde peyzaj mimarlığının mesleğinin sürdürülebilir kentlerin oluşturulmasında etkin olduğu noktaları belirlemiş; ekoloji-ekonomi dengesini koruyan, yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen kentsel mekanların oluşturulmasında peyzaj mimarlarının aktif rol alması gerektiğini savunmuşlardır.

Duany vd. (2000), “Suburban Nation: The Rise of Sprawl and the Decline of the American Dream” isimli kitaplarında yeni şehircilik tasarımının geleneksel kalkınmanın toplumsal açıdan olumsuz sonuçlarına karşı bir alternatif olduğunu belirtmişlerdir. Beatley (2012), “Green Urbanism: Learning from European Cities” adlı çalışmasında daha sürdürülebilir alanlar, topluluklar ve yaşam tarzları oluşturan ekolojik kentleşmeye geçişin gerekliliğini vurgulamıştır. Ekolojik şehirciliğin en önemli amacının kentlerin ekolojik ayak izini azaltmak ve şehirlerle doğa arasındaki kutuplaşmayı değiştirmek olduğunu dile getirmiştir.

Song ve Knaap (2003), “New Urbanism and Housing Values: A Disaggregate Assessment” adlı çalışmalarında Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) kullanarak kent formunun nicel ölçülerini belirlemiş ve konut fiyatlandırma analizi yapmışlardır. Sonuç olarak yeni kentleşmenin bazı tasarım özelliklerinin kent sakinleri için yararlar sağladığını dile getirmişlerdir. Farr (2008), “Sustainable Urbanism: Urban Design with Nature” adlı kitabında kentsel kalkınma için sürdürülebilirliğin önemini vurgulamış ve sürdürülebilirlik için uygulama stratejilerini ele almıştır. Ayrıca sürdürülebilir

kentleşme ölçütlerini sunmuş ve sürdürülebilir kentleşmenin küresel ölçekte nasıl başarılabilirliğinin ipuçlarını vermiştir.

Lindholm (2008) "Landscape Urbanism – Large-Scale Architecture, Ecological Urban Planning or A Designerly Research Policy" adlı çalışmasında peyzaj şehirciliğinin son on yıldır ideolojik şehirleşme hareketi ile peyzaj mimarları için moda bir sözcük olma arasında kaldığını belirtmiştir. Bu kavram sürekli modernleşme ya da yeni şehirleşme arasında eriyip giden kentsel planlama ve tasarıma yeni bir soluk getirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca kentsel planlama ve tasarım için kesin bir platform, bir kılavuz arayanların ihtiyacına cevap verebilecek bir kavramdır. Ekolojik Şehircilik ya da Peyzaj Şehirciliği de kentsel tasarımı etkileyen, geleneksel mimari yapılar ve altyapılara karşı peyzaj özellikleri ve ekolojiler üzerinde baskın bir rolü olan planlama ve tasarımın gelişen bir alanıdır (Huseynov, 2011).

Lehmann (2007), "Sustainability on The Urban Scale: Green Urbanism – New Models for Urban Growth and Neighbourhoods" adlı çalışmasında sürdürülebilir şehirciliğin amaçlarından birinin kent merkezlerinin araçlardan çok yayalar dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi ve ekolojik şehircilik anlayışının uygulanması olduğunu belirtmiştir. Birçok şehir planlamacının hemfikir olduğu hususlar şu şekilde sıralanmıştır:

- En çok enerjinin tüketildiği ve en çok atığın tüketildiği kentler ve kentsel alanlar odak noktası olarak belirlenmelidir.
- Sürdürülebilirliğin amaçları; sürdürülebilir kentsel kalkınmanın prensipleri açık bir şekilde belirlendiğinde en iyi şekilde yerine getirilebilir.
- Kentsel dokular, yoğunluk, toplu taşıma, su yönetimi, güneş yönü, gün ışığına erişim, inşaat sistemleri ve tedarik zincirleri en yüksek düzeyde sürdürülebilirliği sağlayacak kentsel tasarım aşamaları için oldukça önemlidir.
- Karma kullanım ve kompakt kent modeli alanın ve yeni kentin arazi kullanımının optimum kullanımına olanak sağlayabilmektedir.

Stevens vd. (2010), "Creating Disaster-Resilient Communities: Evaluating The Promise and Performance of New Urbanism" adlı makalelerinde geleneksel kalkınma ve yeni şehircilik anlayışlarının doğal afet risklerini azaltma teknikleriyle ilişkisini araştırmışlardır. Çoklu regresyon analizi kullandıkları çalışmalarında sürdürülebilir şehirciliğin, geleneksel kalkınma anlayışından daha çok risk azaltma tekniği sunduğunu vurgulamışlardır.

Coo ve Lee (2011), "A Study on Building Sustainable Communities in High-Rise and High-Density Apartments E Focused On Living Program" isimli makalelerinde sürdürülebilir toplumları, insanların şimdi ve gelecekte yaşamak ve çalışmak isteyeceği, çevreye karşı duyarlı insan toplulukları olarak tanımlamışlardır. Sürdürülebilir toplumların herkesin çalışmasına ve eşitliğine dayalı; planlanmış, güvenli ve kapsayıcı bir yapıda olduğu ifade edilmiştir (ODPM, 2003).

Düşük karbon ayak izine sahip yapılar için yeni tekniklere ve tasarımlara acil ihtiyaç olmasına karşın hâlihazırda kullanılan birçok teknoloji mevcuttur. Bu teknolojilerin birçoğu 1970'lere dayanan çevre ve sürdürülebilir iskân hareketinin bir sonucudur. 1970'lerde eko-yapı mimarları var olan konut yapım yöntemlerinin, teknoloji ve servislerinin malzeme ve enerji yönünden oldukça savurgan ve kirletici olduğunu görmüşlerdir. Buna karşılık otonominin prensipleri geliştirilmiştir.

Seyfang (2010), "Community Action for Sustainable Housing: Building A Low-Carbon Future" isimli makalesinde öncelikle sürdürülebilir iskânın bilimsel ve politik

temellerini belirlemiş ve daha sonra Birleşik Krallıklar'da sürdürülebilir iskânın tarihi gelişimine değinmiştir.

Marsh (2010), "Sustaining Technical Efficiency and the Socialised Home: Examining the Social Dimension within Sustainable Architecture and the Home" adlı çalışmasında enerji etkin teknolojilere yoğunlaşarak sürdürülebilir konut projelerini sosyal yönden ele almıştır. Enerji verimliliğinin sürdürülebilirlik için önemine değinmiş ve sürdürülebilir konut inşaatının multidisipliner yapısına dikkat çekmiştir.

Smith (2005), "Shipping Containers as Building Components" adlı çalışmasında konteynerlerin oldukça esnek bir yapım tekniği sağladığını; şeklen modüler, yapısal anlamda dayanımlı ve kolayca bulunabilen bileşenler olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca ofis, iş alanı ya da konut olarak kullanılacaklarını belirtmiştir. Günümüzde bu alternatif yapım tekniğiyle gençlik merkezleri, eğitim ve ofis alanları, sanat stüdyoları, yaşam ve iş alanları başarıyla yaratılabilmektedir (Container City). Konteynerler genellikle yüksek kaliteli çelikten imal edildiklerinden oldukça dayanımlı, ayrıca basit birimlerdir. Maliyetin ve çevresel etkinin düşürülmesinde de etkin bir rol oynamaktadırlar. Fabrika standartlarına göre inşa edilen konteynerlerin yapım süresini düşürmekte; öz dayanımlı, soğuk geçirmez ve modüler olmaları nedeniyle standart konut birimleri olarak kullanılabilirler. Griggs (2008), "Seven-Story Condo Tower Made from Steel Shipping Containers To Rise in Salt Lake City" adlı çalışmasında konteynerlerin sıcak-nemli iklimlerde gerekli olan rüzgâr geçirmeme ve çürümeme özelliklerine sahip olduklarını dile getirmiştir. Ayrıca üst üste dokuz birim yüksekliğinde yığılabileceklerini belirtmiştir.

ABD'nin ilk konteyner konutu 2006'da mimar Peter DeMaria tarafından tasarlanmıştır. Szeben (2008), "What is A Carbon Footprint? How to Find Your Ecological Weak Spots and Improve The Planet" adlı çalışmasında tekrar kullanım, azaltım ve geri dönüşümün daha düşük karbon ayak izi ve sera gazı salınımının üç anahtar sözcüğü olduğunu belirtmiştir. Uxbridge, Londra'da tamamen taşınabilir konteynerlerden yapılan bir hotel bulunmaktadır. Farklı boyutlarda 86 konteynerin kullanıldığı hotel 120 yatak kapasiteli olup yapım maliyetinden yaklaşık yarım milyon pound tasarruf sağlamıştır. Geleneksel yöntemlerle yapılırsa yaklaşık 2 yıl sürecek olan yapım süresinin 10 haftadan daha kısa sürdüğü belirtilmiştir. Nikiomahe (2008), "Architecture and Design News" adlı çalışmasında Güney Melbourn'de dört konteyner biriminden çocuklar için inşa edilen faaliyet alanını konu almış ve tüm birimlerin yeniden kullanılabilir materyallerden inşa edildiğini vurgulamıştır. Saber (2009), "Amazing Converted Shipping Container Buildings" adlı çalışmasında Riverside, Londra'da geri dönüşümlü konteynerlerden ofis binası inşa edildiğini bildirmiştir. Bina, 73 birimden ve 8 gün içinde inşa edilen 22 ofis alanından oluşmaktadır.

Yaşam biçimi için gerekli alan, ekolojik ayak izi olarak tanımlanmaktadır. Ekolojik ayak izinin bir insanın çevreye olan etkisini ölçmenin bir yolu olduğu düşünülmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bazında ekolojik ayak izi değerlendirildiğinde, çevreye verilen zararın önlenmesi için geri dönüşümlü malzemelerle yapılaşmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Konteynerler çevresel etkinin düşürülmesini sağlayabilmektedirler. Konteyner konutlar ekolojik yapı malzemelerinin kullanımına ve geri dönüşümlülüğe olanak sağlamaktadır (Shipping Container Homes).

Vijayalaxmi (2010), "Towards Sustainable Architecture – A Case with Greentainer" adlı makalesinde sürdürülebilir mimari ve yapımın yalnızca geri dönüşümlü değil aynı zamanda atık malzemelerle de sağlanabileceğini belirtmiş ve Greentainer adını verdiği, atık malzemelerden üretilen konteyner konutu tanıtmıştır. Hindistan'ın nemli, tropik bir bölgesinde inşa edilen bu bina, yapımında kullanılan konsept sayesinde yüksek termal performans sağlayabilmektedir. Çalışmada Greentainer geleneksel yapılarla

karşılaştırılmış ve konteyner konutun geleneksel yapılardan termal yönden daha avantajlı olduğu bulgulanmıştır.

Ülkemiz ve Dünyadaki Örnekler

Çalışmanın bu bölümünde önerilen modelin idari yapılanmasına ve kalkınma modeline örnek teşkil eden ülkemizdeki ve dünyadaki örnek uygulamalar irdelenecektir.

Ülkemizde alternatif yerleşim ve kalkınma modelleri

Ülkemizde gerçekleştirilen kırsal kalkınma projelerine örnek teşkil eden ilk çalışmalardan biri 1978-1979 yılları arasında dönemin başbakanı Bülent Ecevit önderliğinde uygulanan, ancak daha sonra siyasi yönetimin değişmesi nedeniyle yarıda kesilen Köykent Projesi'dir. Köykent kalkınma plânı fiziki, sosyal ve ekonomik koşullar dikkate alınarak, belirli köy kümelerinin oluşturulması, bu küme içerisinde yer alan köyler arasında işbirliği sağlanarak köye götürülecek temel hizmetlerin plânlı bir şekilde ulaştırılması ve daha sağlıklı bir yerleşim düzeninin meydana getirilmesidir (Başibüyük, 2004). Bu proje, köy-devlet ve köylerin kendileri arasındaki işbirliği esasına dayanmakta; az sayıda personel ve yatırımla ortak tarım işletmelerinin kurulmasını, böylece ekonomik anlamda bir kırsal kalkınmanın sağlanmasını amaçlamaktadır. Sosyal, kültürel ve eğitime yönelik hedefleri de bulunan projenin uygulaması Ordu'nun Mesudiye ilçesinde 9 köy kapsamında yapılmıştır. Erdönmez ve Özden (2009), Köykent Projesi'ni olumlu ve olumsuz yönleriyle ele aldığı çalışmasında bundan sonra geliştirilecek olan kırsal kalkınma projelerine ışık tutmayı hedeflemiştir. Göç, sağlık ve eğitim problemleri gibi kırsal alandaki sosyal sorunlara çözüm üretmesinin yanı sıra ekonomik ve kültürel hedefleri, projenin olumlu yanlarıdır. Buna karşın projenin yetersiz bir bilgi altyapısına sahip olması ve kısa sürede uygulamaya geçirilmesi olumsuz yanlar olarak belirtilmiştir. Çolakoğlu (2012), Köykent Projesi'nin kırsal kesimdeki vatandaşın gelir düzeyini artırmayı, çağdaş bir ekonomik ve sosyal yapıyı öngördüğünü belirtmiştir. Erdönmez ve Özden (2009), 2000 yılında hayata geçirilen Mesudiye Köykent Projesi'ni ele almış, bu projenin kırsal alandan kente göç üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sonuç olarak Köykent Projesi'nin kente göçün azalmasını ve köye geri dönüşü sağladığı bulgulanmıştır. Başibüyük (2004), Mesudiye Köykent Projesi'ni coğrafi bakış açısıyla değerlendirdiği çalışmasında projenin başlangıç aşamasında yeterince fizibilite yapılmadığını ve yatırımların yörenin fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri ile uyumlu olmadığını vurgulamıştır. 1980 sonrası Türkiye'de yedi tane kırsal kalkınma projesi uygulanmıştır. Bu projelerin ortak noktaları, kırsal alanda yaşayan halkın yaşam standartlarını geliştirmek ve bu amaçla tarımsal verimliliği, halkın gelir düzeyini arttırmak ve istihdam fırsatlarını geliştirmektir (Kayıkçı, 2009). 2006 yılından itibaren uygulamasına başlanan Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) Projesi, kırsal kesimde içme suyu, sulama, yol ve kanalizasyon başta olmak üzere köylerin çözüme kavuşturulmamış sorunlarını kısa sürede çözmek amacıyla hayata geçirilmiştir. Ancak sadece yol ve içme suyu ile sınırlandırılıp kırsal alanda yaşayan vatandaşın ekonomik ve sosyal açıdan rahatlatılacak faaliyetlerin göz ardı edilmesi nedeniyle projenin insanları köye döndürme noktasında başarılı olamayacağı düşünülmektedir. Canpolat (2007) da KÖYDES projesinin bütüncül bir kırsal kalkınma hedefi yerine, kırsal kalkınmanın temel öğelerinden birisi olan kırsal altyapının geliştirilmesine odaklandığını vurgulamıştır.

Ülkemizde son on yıllık süreçte geliştirilen kırsal kalkınma planları ve stratejileri mevcuttur. DPT'nin (2000) Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kırsal alanlar için sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde yerel potansiyellerin harekete geçirilerek, gelir ve istihdamın artırılması temel amaç olarak belirlenmiştir. 2006 yılında yayınlanan Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'nde ise kırsal kalkınmanın ekonomik ve

sosyal amaçlarına doğal ve kültürel hedefler de eklenmiş; kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması hedeflenmiştir (Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi). Dokuzuncu Kırsal Kalkınma Planı (2007-2013) çerçevesinde yine ekonomik ve sosyal bir gelişim eksenini benimsenmiştir. Kırsal yerleşim planlamasının esas ve kriterlerinin kırsal alanın özelliklerine ve kırsal toplumun ihtiyaçlarına göre belirleneceği, plan yapımında gelişmekte olan merkezi yerleşim birimlerine, turizm bölgelerine, koruma alanlarına ve afet riski yüksek yörelere öncelik verileceği belirtilmiştir (DPT, 2006). Son olarak 2010 yılında yayınlanan Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013), ülkemizde ve dünyadaki tükenen kaynaklara dikkat çekerek sosyal, ekonomik ve kültürel hedeflerin yanı sıra ekolojik amaçlar da ortaya koymaktadır. Kırsal Kalkınma Planı'nda yer alan ekonominin geliştirilmesi ve iş imkanlarının artırılması, kırsal alanda fiziki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması, kırsal çevrenin korunması ve geliştirilmesi gibi stratejik hedefler, kalkınmanın sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutlarına dikkat çekmektedir (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2011).

Ekolojik köy/ekoköy hareketleri

Ekoköy hareketi sosyal ve ekolojik çevremizdeki modern yaşam tarzının etkilerine karşı doğan ve dünya çapında bir fenomen halini alan bir harekettir. Bu hareket kişi başına kaynak tüketiminin en fazla olduğu Birleşmiş Milletlerde özellikle ilgi görmüştür. Birleşmiş Milletlerde tamamlanmış veya planlama aşamasındaki 500'e yakın ekoköy ve ekolojik odaklı ortak barınma projesi geliştirilmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından desteklenen bir federasyon olan Damanhur, bu ekoköy ve eko topluluk projelerinden en önde gelenlerindedir. Damanhur, etik ve spiritüel değerlere bağlı sürdürülebilir bir gelecek modeli öneren bir eko topluluktur. 1975'te kurulan federasyon 1000 kişilik nüfusa ve Alplerin eteklerinde 500 hektarlık alana sahiptir. Damanhur; dayanışma sayesinde barış ve eşit kalkınmayı, gönüllüğü, çevreye saygıyı, sanatsal, sosyal ve politik birlikteliği desteklemektedir. Damanhur bir anayasaya, para birimine, günlük bir gazeteye, sanat stüdyolarına, bir tıp ve bilim araştırma ve uygulama merkezine, bir üniversiteye ve bir ilköğretim okuluna sahiptir. Damanhur Federasyonu, vatandaşların inşa ettiği İnsanlık Tapınağı sayesinde dünyadaki birçok insan tarafından bilinmektedir. Sıra dışı yeraltı sanat eseri olan tapınak birçok insan tarafından dünyanın sekizinci harikası olarak görülmektedir. Damanhur Federasyonu ya da kısa adıyla Damanhur; İtalya'nın kuzey bölgesindeki Piedmont'ta, Turin'in yaklaşık 50 km kuzeyindeki bir komün, bir ekoköy ve bir spiritüel topluluktur. Alplerin eteklerindeki Valchiusella vadisinde yer alan topluluk kendi anayasasına ve Credito adını verdikleri kendilerine özgü para birimine sahiptir. Damanhur ismini bir Mısır kentinden almaktadır. 1975'te kurulan federasyon yeni dönem neopagan inanışa sahiptir. 1992'de kazılar sonucu ortaya çıkarılan İnsanlık Tapınağı sayesinde üne kavuşmuşlardır. Damanhur destekçileri; topluluğun gelişimi ve aktivitesinin yerel alana canlılık kazandırdığını iddia etmektedir. Damanhur Federasyonu Avrupa, Amerika ve Japonya'da merkezlere sahiptir Diğer bir ekoköy ve eko topluluk projesi olan Findhorn, İskoçya'nın Findhorn köyü yakınlarda yer almaktadır. Projenin temel amacı çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda sürdürülebilir bir kalkınma sağlamaktır. Proje 1980'lerde Findhorn Federasyonu'nun desteğiyle başlamış olup şu anda birçok organizasyon ve aktiviteyi içermektedir. Çeşitli ekolojik tekniklerin kullanıldığı proje 1998'de Birleşmiş Milletler En iyi uygulama tanımlama ödülü de dahil olmak üzere birçok ödül kazanmıştır. Son çalışmalar göstermektedir ki Findhorn sakinleri, endüstriyel dünyadaki herhangi bir topluluktan daha düşük, Birleşik Krallıkların ise yarısı kadar bir ekolojik ayak izine sahiptir. Projeye karşı görüşler olsa da iklim değişimi gibi çevresel sorunların artması projenin ekolojik kabul edilirliliğini sağlamaktadır (A Model for Sustainable Living). Gilman (1991), "The Eco-village Challenge" adlı makalesinde ekoköyleri insan faaliyetlerinin doğal çevreyle uyum

içerisinde gerçekleştiği, insan ölçeğinde ve çok özellikli yerleşimler olarak tarif etmiştir. Ayrıca ekoköylerin şu temel prensiplerine değinmiştir:

- Ekoköy, her insanın topluluk üzerindeki etkisinin bilindiği bir insan ölçeğinde gelişmektedir. Genelde nüfus 100-500 insan arasındadır.
- Ekoköy barınak, çalışma ve rekreasyon gibi günlük ihtiyaçların topluluk içinde karşılandığı çok özellikli bir yerleşimdir.
- İnsan faaliyetlerinin doğal dünyayla uyum içerisinde gerçekleştiği bir alandır. Ekoköylerde yenilenebilir enerji ve katı atıklar kullanılmakta, zehirli maddelerden kaçınılmaktadır.
- Ekoköy sağlıklı insan gelişimini desteklemektedir. Ekoköyler sağlıklı yaşamın fiziksel, duygusal, mantıksal ve ruhsal yönlerini barındırmaktadır.
- Ekoköy gelecekte de başarıyla devam ettirilebilmektedir. Ekoköyler sürdürülebilir olmayan yaşam pratiklerine bağımlı olmayıp daima sürdürülebilir bir yapıdadırlar.

1995'te Ithaca civarlarındaki 176 dönümlük bir arazide ilk beş planlı ekoköy projesi başlatılmıştır (McCamant vd. 1994). Atkisson (2005), "A Cluster of Eco-village" adlı makalelerinde ekoköyün uluslararası sürdürülebilir insan yerleşimlerini oluşturmak için anahtar bir sözcük olduğunu belirtmişlerdir. Takeuchi vd. (1998), kırsal çevrenin geliştirilmesi için yöntemler ortaya koydukları "Designing Eco-villages for Revitalizing Japanese Rural Areas" adlı çalışmalarında doğal çevreyle uyumlu, düşük girdi, sürdürülebilir malzeme akışı ve kentsel-kırsal etkileşimi sayesinde köylerin devamlılığını sağlayacak ideal ekoköy tasarımını dikkate almışlardır. Çalışmada kentsel kenar bölgeler, kırsal alanlar ve dağlık alanlar için üç farklı tipte ekoköy modeli tasarlanmıştır. Kirby (2003), "Redefining Social and Environmental Relations at The Ecovillage At Ithaca: A Case Study" adlı çalışmasında Ithaca'da kurulan bir ekoköyü sosyal yönden ele almıştır. Araştırmada ekoköylerin ana unsura bir bağlanmışlık hissine bağlı sürdürülebilir bir yaşam deneyiminin olduğu belirtilmiştir.

Dünyadaki önemli ekoköy örneklerinden bir diğeri ise Sayın vd. 2016'na göre Findhorn Foundation topluluğu, günümüzde arkadaş ve partnerlerin meydana getirdiği uluslararası ailelerle birlikte yaklaşık 450 kişinin evi konumunda olan üyelerinin birikimlerini yerel olarak değerlendirmek amacıyla bir endüstriyel ekonomik topluluktur. Topluluk üyelerinin sahip olduğu ve yine topluluk üyelerinin çalıştığı şirketler tarafından yeni binalar inşa edilmektedir. Yerleşim yerinde ziyaretçileri çeken fırınlar, tiyatrolar, dükkânlar ve kafeler vardır. Çocuklar ve yetişkinler için okullar ve eğitim merkezleri çoğalmaktadır. Basım evleri, yazı makineleri ve solar panel üreticileri, atık su sistem tasarımcıları, danışmanlık şirketleri vb. Ticari oluşumlar günden güne yerleşim yerinde artmaktadır. 2007 yılında yapılmış olan bir araştırmaya göre, Findhorn Ekoköyü, o tarihe kadar, endüstrileşen dünyada yer alan tüm topluluklar içinde en düşük ekolojik ayak izine sahip yerleşim yeridir.

Bir diğeri önemli ekoköy ya da ekokomünite örneği ise Hindistan'daki Auroville Foundation'dır. Sayın vd. 2016'na göre, bu topluluk, 28 Şubat 1968'de 124 milletten gelen 5000 kişilik katılımcıyla Hindistan'da kamusal mülkiyetin bulunduğu, Hindistan Parlamentosu ve UNESCO tarafından desteklenen 'Komün' kurallarının işlediği bir yapılanma olarak kurulmuştur. Bugün yerleşimde yüzde otuzu Hintli olmak üzere yaklaşık 2400 kişi yaşamaktadır. Nihai amaçları 50 bin kişiden oluşan bir şehir haline gelmektir. Auroville kendine yeter bir komün olarak planlanmıştır. Kendine yeterlilik ilkesi hayata geçirilmektedir. Ama hâlâ dışardan ihtiyaçların satın alınması aşamasındadır. Topluluğun kendine özgün yasası bulunmaktadır.

Permakültür anlayışıyla ön plana çıkan, Dünyadaki önemli ekoköylerden biri olan Crystal Waters, 1987’lerde Avustralya’da sosyal ve çevresel sorumluluk kazandırarak, ekonomik anlamda da yaşanılabilir bir mekan yaratma amacıyla kurulmuştur. Sayın ve diğerlerine (2016) göre, yerleşimde yer alan her evin bir biyolojik arıtma sistemi vardır. Evlerin çatılarındaki su sarnıçlarında toplanan sular arıtılarak içme suyu olarak kullanılmaktadır ve evlerin yapımında güneşten yararlanım ön plandadır. Rüzgar tribünlerinden sağlanan elektrik doğrudan şehir şebekesine satılmaktadır ve devletin desteklediği bir politika olarak elektrik ucuza alınmaktadır. Crystal Waters deniz seviyesinden 160 – 200m yükseklikte 2590 dekarlık büyük çoğunluğu ormanlık bir araziye sahip bir yerleşimdir. Arazisinin %14’ü özel arazidir ve bu arazi üzerinde 83 ev yeri vardır.

Ekokomünitelere en eski örneklerden biri Kibbutzlardır. Sayın vd. 2016a göre kibbutzlar İsrail’de bulunan komünite esaslı bir yerleşim modeline verilen genel bir isimdir. Kelime anlamı: topluluk, toplanma, grup değildir. Bu oluşumlar, tarıma dayanan, ortak mülkiyet temelli, paraya dayalı herhangi bir ücretlendirmenin olmadığı, tüm ihtiyaçlarının kibbutz idaresince karşılandığı kolektif çiftliklerdir. Oluşum Filistin’de yaşayan Yahudilere zirai eğitim vermek amacıyla “Cemiyet-i Umumiye-i İsrailiyye Mektebi”nin kurulması fikrine dayanmaktadır ve ilk örneği 1911 yılında ortaya çıkmıştır. 2016 yılı itibariyle kibbutzlarda iktisadi faaliyetlerin; %67’si sanayi, %15’i tarım, geri kalanı ise turizm ve diğer faaliyetlerden oluşmaktadır. Temelde tarıma dayalı kolektif işletmeler olarak kurulmuşlardır. Traktörden çeki hayvanlarına kadar her şey müşterektir. Arazi varlığının tümü devlet mülkiyetinde olup 49 yıllığına kibbutzlara kiraya verilir. Her bir kibbutzun ortalama 685 hektar büyüklüğünde tarım arazisi mevcuttur. Diğer taraftan son yıllarda Kibbutzlarda endüstriyel üretim de ön plana çıkmaya başlamıştır ve şu anda İsrail’in tüm endüstriyel üretiminin % 9.2’si bu kolektif yapılardan sağlanmaktadır. Kibbutzlarda kadın – erkek ayrımı yapılmaksızın herkes yetenekleri (son yıllarda öncelikli olarak tercih edilen mesleklerde) doğrultusunda dönüşümlü olarak çalışmakta, öğrencilerde bu iş hayatına (haftada ortalama 18 – 24 saat kadar) dahil edilmektedir. Kibbutzlarda işler seçimle işbaşına gelen komisyonlarca haftalık olarak belirlenip ilan edilmektedir. Kibbutzlara kayıt olan üyeler öncelikle yemekhanede çalıştırılmaktadır. Kibbutzlara giriş – çıkışları, çalışma saatleri ve yapılan işler bilgisayarla kontrol edilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Göç, bireyler ya da grupların yerleşmek amacıyla buldukları yerden bir başka yere hareketi olarak tanımlanmaktadır. Göç, geçici yer değiştirme olabileceği gibi süreklilik de içerebilir. Ekonomik, sosyal, siyasi nedenlerle bireylerin yaşadıkları yerden kayda değer bir uzaklığa gitmeleri göç kapsamında ele alınmaktadır. Bazı yazarlar ve uluslararası kuruluşlar bireylerin iradelerine dayanmayan yer değiştirmeleri göç olarak kabul etmektedir. Tarihin her döneminde nüfus hareketleri görülebildiğinden göçün başlangıç noktası olarak herhangi bir olay ya da zaman dilimi belirtilmesi mümkün değildir. Göç; önemli sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları olan bir konudur. Savaşlar, dinsel, kültürel, ekonomik, siyasi, ailevi faktörler göç sürecinde etkili olmaktadır. Göç konusu açıklanırken çoğunlukla ekonomik bakımdan itici ve çekici faktörler bağlamında ele alınmaktadır. Yüksek ücretler, ucuz işgücü talebi, mesleki çalışma için istikrar, demokratik hak ve hürriyetlerde ilerilik, yabancı eşle evlilik gibi faktörler çekici faktörler olarak sayılmaktadır. Düşük ücret, hızlı nüfus artışı, işsizlik, beklentiler, siyasal haklara yapılan baskılar, iş ve aile ortamındaki bozukluklar da itici faktörler olarak sıralanmaktadır. Bireyler itici ve çekici faktörler arasındaki nispi farka göre karar vermektedirler.

Günümüzde oldukça ciddi ekonomik, sosyal ve kültürel sonuçları olan Suriyeli mülteciler sorunu, savaşın farklı boyutlara gelmesiyle yeni göç dalgalarını ortaya çıkarmaktadır. Yaşananların bir çeşit afet durumu olduğu söylenebilir. Bu noktada oldukça ciddi ekonomik, sosyal ve kültürel sonuçları olan Suriyeli mülteciler sorununun tüm taraflar için olumsuz yönleri en aza indirilmiş bir çerçevede çözülmesi gereklidir. Suriyeli mülteciler için (benzer şekilde toplumla bütünleşemeyen ve dezavantajlı olan diğer sosyo-demografik gruplar için de söz konusu olmak üzere) kalkınma, bölgesel kalkınma, kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik konularının kesişim noktasında yer aldığı bütünsel bir modelin ortaya konulması bir zorunluluktur. Göçün sebeplerinden yola çıkıp ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik geliştirilecek model; sürdürülebilir kalkınmanın insan ve çevre ile doğrudan ilişkili olduğu bir dönüşüm ve kalkınma hareketi olarak, fiziksel öğelerin yanı sıra sosyal, ekonomik ve ekolojik öğeleri de barındıran ve mülteciler başta olmak üzere toplumda farklı dezavantajlı grupların da toplumsal ve ekonomik hayata katılımlarını sağlayacak bir model olmalıdır. Bunun sağlanması için önemli olan bir diğer husus ise kentsel alanda olduğu kadar kırsal alanda da yenilikçi bir kalkınma, planlama, tasarım ve üretim modeli geliştirilmesiyle mümkün olacaktır.

Bu bağlamda, çalışmanın ikinci bölümünde ifade edilen mevcut yerleşim yeri oluşma sistematığının ötesinde öncelikli olarak temel ihtiyaçlar, sosyal ihtiyaçlar ve ekonomik gelişme programları ile ilgili yapılması gereken düzenlemeler ortaya konulmalı, ardından ekolojik yapıların tasarım ve üretim olanakları ile bu yapılarda kullanılacak hızlı şekilde üretilebilen, konforlu, ekonomik ve ekolojik yapı tasarımları önerileri geliştirilmelidir. Bu düzenlemeleri içeren farklı bölge veya gruplara uygulanabilecek model tasarımları (yapılabilirlik analizleri ve prototip/model çizimi vb. ile) hazırlanmalıdır. Modelin farklı politika hedefleri için kullanılması da söz konusu olacağından ekonomik ve ekolojik yapı yanında idari yapının da önemli olduğu göz önüne alındığında Türkiye’de geçmiş yıllarda uygulanmasına çalışılan köy-kent benzeri bir model öneri olarak ortaya konulabilir. Ticari model, kooperatif modeli, hangi bölgesel özelliklere göre hangi modellerin uygun olabileceği, bina yapısı, büyüklüğü, enerji gereksinimi gibi tüm ayrıntılar iklimsel olarak irdelenmeli, yapı ve yapı gruplarının mekansal ve mühendislik çözümleri detaylı olarak ortaya konulmalıdır.

Çevreye duyarlı ve kolay inşa edilebilir bir kalkınma, planlama, tasarım ve üretim modeli, ülkemizde daha önce geliştirilen kırsal kalkınma modellerinden birkaç yönüyle ayrılmaktadır. Köykent projesi ekonomik olduğu kadar sosyal ve kültürel bir kalkınmayı hedeflemiştir. Ancak bunu yaparken çevre duyarlılığı göz ardı edilmiştir. Önerilen modüler esnek yerleşim modelinde, Köykent kalkınma modelinin aksine ekomimari konseptini esas alarak çevreye duyarlı bir kalkınmayı ve yerleşimi öngörmektedir. Yöresel koşulların göz ardı edildiği ve yeterli bir bilgi altyapısından yoksun olan Köykent Projesi’nin aksine bu çalışma kapsamlı bir bilgi altyapısı ve sağlam bir kuramsal temel çerçevesinde gerçekleştirilecek; ekolojik yapı tipolojisi geliştirilirken yöresel özellikler göz önünde bulundurulacaktır. Köydes Projesi, kırsal alanlarda yalnızca içme suyu ve yol altyapısının iyileştirilmesine odaklanan ve ekolojik bir hedefi bulunmayan bir projedir. Bu projede geliştirilmesi düşünülen ekolojik yapı tipolojisi sayesinde altyapı iyileştirmesi mümkün olacaktır. Köydes Projesi’nin aksine model çerçevesinde bütüncül ve ekolojik bir kırsal kalkınma, planlama, tasarım ve üretim modeli geliştirilmelidir.

Bu çalışmada genel hatları ile ortaya konulan modüler esnek yerleşim modeli araştırılacak olan ekolojik kalkınma, planlama, tasarım ve üretim modeli, Damanhur ve Findhorn gibi ekoköy projelerinde olduğu gibi radikal sürdürülebilir bir yaşam tarzını önermekte; bu ekoköylerde gerçekleştirilen su yakalanması, yenilenebilir enerji kullanımı, termal ısıtma-soğutma, geri dönüşümlü ve çevre dostu materyal kullanımı,

organik tarım gibi faaliyetleri kapsamaktadır. Damanhur ve Findhorn ekoköylerinde olduğu gibi yöresel mimari göz önünde bulundurularak çevreye duyarlı yerleşimler önerilmektedir. Ayrıca Damanhur ve Findhorn'daki yapılarda dikkate alınmayan afetlere dayanıklı yapı malzemesi tasarımı, önerilen projenin önemli bir boyutudur. Göçle iki açıdan bağıntılı olan bu model; hem göçe doğrudan ya da dolaylı olarak etki eden iklim değişikliğine karşı hemde göç sonrası yaşanan beslenme, barınma, sağlık, güvenlik gibi temel ihtiyaçların en etkin şekilde karşılanabilmesi için ortaya konmuştur. Göçün dolaylı ya da doğrudan sebebi olan iklim değişikliği sorunu ele alındığında önerilen bu çevreci model, iklim değişikliğine karşı dayanıklı ve sürdürülebilir oluşuyla yaşanan göçlerin azalmasını; yaşanan göç sonrası ekonomik, sosyal, siyasi sorunların yanı sıra barınma, beslenme, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çeken dezavantajlı grupların bu ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamaktadır. Kısacası bu model hem göçe neden olan sorunları azaltmayı hemde göç sonrası insan ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir. Göçü, özellikle iklim değişikliği konusu temelinde ele alarak irdelemesi bakımından modelin oldukça özgün bir yanı bulunmaktadır.

Kaynakça

- Anker (2005). The Closed World of Ecological Architecture. *The Journal of Architecture*, 10:5, 527-552.
- Atıl, A. ve Yörük, B.G.. (2005). Sürdürülebilir kentler ve peyzaj mimarlığı. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(2).
- Atkisson, A. (2005). A cluster of eco-village. *Environmental Design and Urban Ecology*, 9 (1), 15-17
- Auge, M. (1995). *Yok-Yerler*. Çev. İlgaz Turan, İstanbul: Daimon Yayınları
- Başbüyük, A. (2004). MESUDİYE (ORDU) KÖYKENT PROJESİ/Village-Townships Project of Mesudiye (Ordu). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(11).
- Beatley, T. (2012). *Green urbanism: Learning from European cities*. USA: Island Press.
- Calkins, M. (2005). Strategy use and challenges of ecological design in landscape architecture. *Landscape and Urban Planning*, 73(1), 29-48.
- Canpolat, H. (2007). Kırsal kalkınma uygulamalarında yeni bir yaklaşım: KÖYDES programı. *İdarecinin Sesi*, 21(120).
- Cevizci, A., (1997), *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Ekin Yayınları.
- Cho, S. H. ve Lee, T. K. (2011). A study on building sustainable communities in high-rise and high-density apartments-focused on living program. *Building and environment*, 46(7), 1428-1435.
- Cho, S. H. ve Lee, T. K. (2011). A study on building sustainable communities in high-rise and high-density apartments-focused on living program. *Building and environment*, 46(7), 1428-1435.
- Çolakoğlu, E. (2012). Kırsal kalkınma problemine bir çözüm arayışı olarak köy-kent projesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 3(6), 187-202.
- Demirkaya, H. (1999). *Mekân Kavramının Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Günümüzde Mekân Anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Duany, A., Plater-Zyberk, E. ve Speck, J. (2001). *Suburban nation: The rise of sprawl and the decline of the American dream*. MA: Macmillan Pub.
- DPT (2006). [http://kkp.tarim.gov.tr/sp/Ulusal_kirsal_kalkinma_stratejisi%20\(2007-2013\).pdf](http://kkp.tarim.gov.tr/sp/Ulusal_kirsal_kalkinma_stratejisi%20(2007-2013).pdf) Erişim Tarihi: 05.05.2017
- DPT (2000). http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/Sekizinci_Kalkinma_Planı.pdf Erişim Tarihi: 05.05.2017
- Eiraji, J., & Namdar, S. A. (2011). Sustainable systems in Iranian traditional architecture. *Procedia Engineering*, 21, 553-559.

- Ellis, C. (2002). The new urbanism: Critiques and rebuttals. *Journal of Urban Design*, 7(3), 261-291.
- Erdönmez, C. ve Özden, S. (2009). Relations between rural development projects and urban migration: the Köykent Project in Turkey. *Ciência Rural*, 39(6), 1873-1879.
- Farr, D. (2011). *Sustainable urbanism: Urban design with nature*. John Wiley & Sons.
- Gallo, C. (1998). Architecture for sustainable development. *Renewable energy*, 15(1-4), 137-141.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford: Stanford University Press.
- Gilman, R. (1991). The eco-village challenge. *Context*, 29(10), 10-15.
- Griggs, B. (2008). Seven-story condo tower made from steel shipping containers to rise in Salt Lake City. *The Salt Lake Tribune*.
- Guy, S. ve Farmer, G. (2001). Reinterpreting Sustainable Architecture: The Place of Technology. *Journal of Architectural Education* 54(3), s.140 – 148.
- Guy, S. (2011). Designing fluid futures: Hybrid transitions to sustainable architectures. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 1(1), 140-145.
- Guy, S. ve Moore, S. A. (2007). Sustainable architecture and the pluralist imagination. *Journal of Architectural Education*, 60(4), 15-23.
- Holmes, J. ve Hudson, G. (2000). An evaluation of the objectives of the BREEAM scheme for offices: a local case study. *Proceedings of cutting Edge*, 1-16.
- Huseynov, E. F. (2011). Planning of sustainable cities in view of green architecture. *Procedia Engineering*, 21, 534-542. Kim ve Rigdon (1998). *Sustainable Architecture Module: Introduction to Sustainable Design*. College of Architecture and Urban Planning, The University of Michigan: National Pollution Prevention Center for Higher Education.
- Kayıkçı, S. (2009). *Türkiye'de kırsal alan yönetimi*. Sosyal Araştırmalar Vakfı.
- Kirby, A. (2003). Redefining social and environmental relations at the ecovillage at Ithaca: A case study. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 323-332.
- Lan (2011). Create a Harmonious Environment Together of Ecological Architecture Design Method. *Procedia Environmental Sciences*. 3rd International Conference on Environmental Science and Information Application Technology, Vol:10, Part:B, (s.1774–1780), ESIAT .
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. çev. Işık Ergüden, İstanbul: Sel Yayınları.
- Lehmann, S. (2008). *Sustainability on the urban scale: green urbanism-new models for urban growth and neighbourhoods* | NOVA. London: The University of Newcastle's Digital Repository.
- Li, W. (2011). Sustainable design for low carbon architecture. *Procedia Environmental Sciences*, 5, 173-177.
- Lindholm, C. (2008). *Culture*. MA: Blackwell Pub..
- Makhzoumi, J. M. (2000). Landscape ecology as a foundation for landscape architecture: application in Malta. *Landscape and Urban Planning*, 50(1), 167-177.
- Marchwiński, J. ve Zielonko-Jung, K (2009). Architectural Concept of Sustainable Building in Warsaw. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 53, 551-556
- Marsh, P. (2010). Sustaining Technical Efficiency and the Socialised Home: Examining the Social Dimension within Sustainable Architecture and the Home. *International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 5(5).
- McCamant, K. ve Durrett, C. (1994). Cohousing. *A Contemporary Approach to Housing Ourselves*. <http://www.sustainablecommunitysolutions.com/wp-content/uploads/2008/10/northfield-cohousing-slideshow-flier2.pdf> Erişim Tarihi: 15.06.2017

- Mohamed, N. S. ve Darus, Z. M. (2011). Planning design for affordable housing and green architecture. *European Journal of Social Sciences*, 18(4), 643-649.
- Moore, S. A. ve Karvonen, A. (2008). Sustainable architecture in context: STS and design thinking. *Science & Technology Studies*, 28(1).
- Nicol, F. ve Roaf, S. (2007). Progress on passive cooling: adaptive thermal comfort and passive architecture. *Advances in Passive Cooling, Earthscan, London, UK*, 1-29.
- Nikiomahe. (2008). Architecture and Design News. <http://www.nikiomahe.com/architecture-design/the-green-architecture-childrens-activity-centre-in-australia-by-phooey-architects/>, Erişim Tarihi: 15.06.2017
- ORSAM (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri. ORSAM Rapor No: 195.
- Owen, C. ve Dovey, K. (2008). Fields of sustainable architecture. *The Journal of Architecture*, 13(1), 9-21.
- Saber, K. (2009). Amazing Converted Shipping Container Buildings. <http://www.altdotenergy.com/2009/03/7-amazing-converted-shipping-container-buildings>, Erişim Tarihi: 15.06.2017
- Sassi, P. (2006). *Strategies for sustainable architecture*. Taylor & Francis.
- Sayın, H.C., Özgüler, V.C., Çabuk, S.N., Çabuk, A. (2016). Ecocollectives as a Solution for Refugee Crises. *Architecture In Emergency: Rethinking the Refugee Crisis*, 17-19 Kasım 2016 (s.58-69), İstanbul: İstanbul Kültür University.
- Schwarz, L.L., Flink, C.A. ve Searns, R.M. (1993). *Greenways: A Guide to Planning, Design, and Development*. Washington DC: Island Press
- Seyfang, G. (2010). Community action for sustainable housing: Building a low-carbon future. *Energy Policy*, 38(12), 7624-7633.
- Shi, L. ve Chew, M. Y. L. (2012). A review on sustainable design of renewable energy systems. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 16(1), 192-207.
- Smith, J. D. (2005). *Shipping containers as building components*. Doctoral Dissertation, Brighton: University of Brighton.
- Song, Y. ve Knaap, G. J. (2003). New urbanism and housing values: a disaggregate assessment. *Journal of Urban Economics*, 54(2), 218-238.
- Steele, J. (2005). *Ecological Architecture: A critical history*. London: Thames & Hudson.
- Stevens, M. R., Berke, P. R. ve Song, Y. (2010). Creating disaster-resilient communities: Evaluating the promise and performance of new urbanism. *Landscape and Urban Planning*, 94(2), 105-115.
- Szeben, N. (2008). *What is a carbon footprint? How to find your ecological weak spots and improve the planet*, http://reducing-waste.suite101.com/article.cfm/what_is_a_carbon_footprint, Erişim Tarihi:16.06.2017
- Takeuchi, K., Namiki, Y. ve Tanaka, H. (1998). Designing eco-villages for revitalizing Japanese rural areas. *Ecological Engineering*, 11(1), 177-197.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (2011). *Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013)*. Ankara: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
- Todd, J., Brown, E. J. ve Wells, E. (2003). Ecological design applied. *Ecological Engineering*, 20(5), 421-440.
- Vijayalaxmi, J. (2010). Towards sustainable architecture—a case with Greentainer. *Local environment*, 15(3), 245-259.
- Waldheim, C. (2004). Detroit: Motor City. *Shaping the city: Studies in history, theory and urban design*, 77-79.
- Waldheim, C. (2012). *The landscape urbanism reader*. Chronicle Books.